

De la ètica del capitalisme social al moment actual, la època del capitalisme impacient.

La identitat laboral de les persones fràgils.

Reflexió davant la nova àrea de producció de Cuina Justa & quarta gamma.

- l'argument està suportat en el llibre “La cultura del nuevo capitalismo” de Richard Sennet i publicat per Anagrama-.

El capitalisme social que estudia Weber té la seva fonamentaria ètica en la identitat laboral. La identitat laboral, per a Weber, és un valor moral que, a la vegada, permet la inclusió social. Aquest valor moral, a la Modernitat, col·laborava a fer una *bildung*(construcció) *novel·lada de la vida* on la gratificació diferida al futur, el pensament estratègic personal a llarg plaç --arribar a ser un mateix i donar lloc al pas de les generacions- i el sentiment de pertinença i participació a una estructura social -comunitària o de grup- eren més importants que la vivència de llibertat o l'hedonisme centrat en el present continu o en la medietat... *A la modernitat la vida hedonista del present era diferida al orgull satisfactori del futur...* per no anar més lluny, recordem els jubilats de la SEAT passejant per el barri de la Zona Franca, ja sigui portant del braç a la seva dona o parlant amb els ex companys de les lluites sindicals. Són personatges de la *bildung* del treball de la modernitat corporativa descrits per en Paco Candel.

La identitat laboral es produïa amb l'autodisciplina, amb la disponibilitat i l'amabilitat en relació a l'altre, però també amb ambivalència. Són les armes més potents per a forjar lentament al que Weber, amb mestratge, va anomenar la *gàbia de ferro institucional*. Allò que a la modernitat produí seguretat i estabilitat dins la jerarquia laboral i social. *I que generà sentiments de comparació, de justícia, i de fort lligam, tenyits d'ambivalència i de ressentiment, vers als que han triomfat a la meritocràcia i de complaença en allò que s'ha arribat a ser.*

Weber analitza la gàbia de ferro a partir de la rigidificació de les relacions. És la contrapartida no desitjada a la consolidació de la seguretat en el treball i a la societat. Aquesta rigidesa porta fins a *l'obesitat organitzativa empresarial* o *la piràmide burocràtica de l'administració*. Si més no, tot plegat era la conseqüència social del treball.

Lacan va més enllà i diu dels *cossos de ferro* que produeix la rigidificació empresarial o social. Lacan subratlla que són cossos que es fan de l'empobriment de les relacions i del desmesurat creixement de la voluntat de poder sobre l'altre. Són cossos que apunten les maneres de l'individu autoeròtic postmodern. El despreniment de valors i sentiments prepara aquestos cossos de ferro per *experiències* d'emoció fetes de consum sensual i *desentesos* vers l'existència de l'altre.

Les empreses "inclusives" podien tenir estructures més o menys familiaristes o paternalistes o més aviat tendents a l'organització militar... però la societat era més jerarquitzada, més tancada... menys lliure, democràtica i participativa que ara. Cal subratllar que la gàbia de ferro era tant una presó com una llar psicològica. Però, com assevera Bauman, constituí un entramat institucional més sòlid, coherent, no tant líquida com l'actual.

I amb tot això aflora *el capitalisme impacient* que pretén arrabassar el capitalisme social. I argumentant raons organitzaves, tecnològiques, geoestratègiques o accionarials, genera liftings alliberadors de la gàbia de ferro i també empreses volàtils, desmuntatges i deslocalitzacions de corporacions...

La seva conseqüència és la *producció de tres dèficits socials: baixa lealtat institucional, disminució de la confiança informal entre treballadors i el debilitament del coneixement institucional.*

I, amb tot plegat, el capitalisme impacient fa una aportació molt important al procés de *transformació de la societat*, tant en la generació de fragmentació social com a l'hora de percebre el descrèdit de les institucions –la familiar, la educativa, la laboral i política -. Els valors que promou són altres que els del capitalisme social.

Aquest valors solen centrar-se a la lloança de *les virtuts del nou "ideal" heroi individual* que te el coratge i la disposició a acceptar reptes en soledat sense flaquejar, disposat a desprendre dels lligams que el llastren des de el passat i disposat a una formació permanent i flexible. És la viva encarnació del *Súper Home nietzschianà*. En definitiva, es lloa a l'individu alliberat que està obert al canvi continu, a una historia

liquida i en permanent modelatge. Que cultiva unes relacions que caduquen i es deleix per l'emoció de la presa d'anar d'aquí cap enllà, del funcionar com manera d'omplir la vida. El premi a tot plegat es suposa immediat i es presenta en forma de consum, d'obtenció de bens i la sensació de triomf en la transgressió de valors compartits per les classes socials que representen les generacions caduques de la societat anterior.

La ruptura amb les generacions precedents és un triomf però també, no podem oblidar-ho, produeix un "individu" empobrit si el comparem al Nou Home dels ideals humanistes. Un individu que és per el que té i no per allò que esdevé en el seu ser.

Els dèficits socials i personals del capitalisme impacient contrarien tant als optimistes del progrés i la tècnica com als tradicionalistes. *Com pot ser que el progrés i l'alliberament dels individus comporti com a conseqüència dèficits socials i, a més, la feblesa de molts? Com pot ser que l'augment de la riquesa comporti més desigualtat i precarietat humana??*

Cal reprendre l'ensenyança que *la complexitat dinàmica i dialèctica de la persona i de la cohesió social* ens aporta, tant en la lluita transcendent entre la realitat de les coses i l'horitzó de les idees, com a l'hora de guaitar la destrucció i la construcció del llaç personal i social. *No podem rendir-nos al optimisme dels que creuen en la naturalesa positiva de la destrucció creadora ni als que responen als problemes amb respostes nostàlgiques.*

Calen noves ficcions no naturals, culturals, que facin de fil conservador de la vida dins el conflicte social.

La identitat laboral en el capitalisme impacient.

L'accés al *treball segur* segueix constituint una gran meta vital i social per a moltes persones que no són de l'èlit personal, social o formativa d'un país... No val la solució tecnicista que desmunta el risc de la marginació o de la exclusió en múltiples factors disciplinaris –educatius, psicològics, sanitaris, socials, jurídics..- a treballar de manera fragmentaria.

Les anomenades *economies grises de les grans conurbacions* són la gran oportunitat d'acció social de entitats de nova generació que acompanyin a la persona, promoguin la formació i facilitin un relat de vida a llarg plaç. Entitats que conjuguin els reptes de l'empresa generadora de innovació i riquesa material amb els deures polítics i cívics que cal preservar i ampliar en nom de la dignitat humana i la justícia social.

Per combatre la desigualtat, la precarietat, la distància social, calen projectes de formació i d'ocupació on els valors de confiança en el contracte social, de confiança informal en la organització i d'expectativa d'ascens social siguin visualitzats. Calen relacions personals i formatives que no és redueixen, principalment, al imperi de les transaccions mercantils. No val acontentar-se amb la idea simple que d'aquestes coses s'han ha d'ocupar l'administració. La acció social, una vegada més, te que ser liderada per la societat civil i emprenedora. Com així ha passat, al llarg dels dos segles precedents, a les societats europees amb història d'èxit.

El paper reservat a l'administració és molt important. L'administració, com a representant democràtic de tots plegats, te que ser la gran plataforma facilitadora de la trobada dels diversos agents que treballen per a fer un gran país de persones que puguin, lliurement, exercir de ciutadans.

I, com diu Josep Maria Lozano –doctor en filosofia, llicenciat en teologia i diplomad en alta direcció d'empresa -, la responsabilitat d'un govern està en sumar, en aplegar, tots els actors i promoure una interpretació del futur en la solfa que comporti menys frustració.

Altres reflexions donen massa importància a la esperança en l'acció protectora del Estat del Benestar i en les noves transaccions--relacions que introdueixen les lleis de dependència legislades per les administració europees d'avui dia. Per desgràcia no solen parar compta en els efectes segregadors que, sovint, produeixen en els grups tempranament passius en edats productives.

Com recorda Bauman, a “*Vidas desperdiciadas*”, *la postmodernitat no té política de residus humans* adreçada als paries o a les poblacions supèrflues perquè ja no pot

exercir les polítiques d'exclusió de la modernitat. Aquestes polítiques són inaplicables. Abans els marginats eren enviats als territoris d'ultramar o als grans tancats institucionals. Ara succeeix a l'inrevés, la gent de l'altre món fa el retorn. I la nova exclusió produeix col·lectius segregats i itinerants al bell mig de la gran ciutat.

Es tracta d'*exclusions internes* a la societat on *el discurs tecno-higienista* només fa per classificar els individus aïllant-los com a malalts, dependents, sense sostre... Sovint sols es tracta d'ingents mogudes d'enginyeria estadística per a tal de aconseguir xifres, sumatoris de un per un que acaben donant imatge de una visió catastròfica o de un paisatge descontrolat al qual cal donar espai mental entre els ciutadans. El valor fetitxista la xifra sembla estalviar arguments o pensades. Cal esperar en que ja vindrà algú que farà quelcom amb les xifres... O que altres xifres ens faran perdre atenció per les primeres...

Per ho tenim un repte insubstituïble, cal fer per a que moltes persones, a l'actualitat, obtinguin el treball segur principalment en projectes empresarials amb futur –de llarg recorregut –, en habilitacions laborals competitives o en xarxes d'empreses solidaries.

Moltes persones sostenen, també avui dia, les expectatives d'ocupació, i d'inclusió social, reconduint la seva vulnerabilitat, suplint-la amb formacions habilitades i qualificades o vinculant-se a organitzacions empresarials diverses que consideren la responsabilitat social corporativa. En aquesta categoria hi podem incloure, a l'actualitat, a *molts fràgils* –disminuïts, discapacitats, trastornats mentals- que aspiren a la seva emancipació i a *diverses figures de llibertat de la persona individual*, que solen identificar-se per l'aïllament dins la fragmentació social, l'educació o nivell d'instrucció deficient, els orígens familiars destructurets i/o monoparentals, la bretxa ocupacional entre homes i dones, l'emigració, l'exclusió...

La nova arquitectura social, per combatre la desigualtat, la marginació i l'exclusió, te com a repte la creació d'entorns on l'acompanyament personal, la formació i ocupació, l'emancipació, l'accés a la cultura i al lleure *s'ofereixin en un equilibri entre el desafecta i el compromís amb la persona fràgil*. Cal evitar nous paternalismes degradants de la dignitat però també noves relacions ordenades per programes socials on es magnifica la gestió tècnica, i a curt plaç, la capacitació.

Per a promoure *la vida bona de les persones* necessitem de relacions personals, laborals i socials que es despleguin en el temps i *on el relat vital del grup i la institució perseverin i siguin importants per a cadascú. Calen actuacions on la complicitat amb els que no estan a l'alçada del signes del temps sigui manifesta i és perllongui en el temps subjectiu.*

Cal que *el fantasma de inutilitat, de la invisibilitat o de la falta de cabuda* de les persones fràgils o lliures sigui contrarestat per un projecte de vida amb forta vinculació de pertinença en *una nova societat de les habilitats*. Aquesta societat, solidaria i compromesa, no pot caure en la temptació de pensar la dependència i la marginalitat com absolutes i fer-les tributaries de les actuacions administratives de benestar social fora de les xarxes productives de la comunitat.

Cuina Justa & quarta gamma. Cap a una nova cultura d'empresa.

El projecte laboral *Cuina Justa & quarta gamma* és una gran oportunitat per posar fil a l'agulla.

Per el cantó del treballador, el projecte s'insereix en una nova societat de les habilitats on *el concepte d'artesanía* - que usa Sennett en el seu llibre- te un lloc preminent. La definició amplia que ens convé diu així: "fer quelcom bé per el mer fet de fer-ho", recuperant així els valors de la autodisciplina i autocrítica de la modernitat.

Tal cosa pot fer que treballadors de molt diversa qualificació es sentin orgullosos del seu treball i que a l'hora es comprometin amb la feina reparant els dèficits socials que crea el capitalisme impacient. *El treball artesà* afavoreix la lealtat a la raó productiva de l'empresa, la confiança en els companys i el coneixement de l'organització. L'objectiu últim és buscar una qualitat doble, tant en el producte com a la relació informal entre els treballadors. Aquest treball no es supedita al valor de intercanvi o fetitxista de la mercaderia.

Aquí radica la novetat del projecte, la buscada de una feina ben feta i visible en el concert social que permeti, per si mateixa, crear identitat de treballador. Aquesta identitat està construïda tant de desafecta a idees abstractes com de compromís en el treball i el futur de l'empresa. Genera treballador i fundació a la vegada.

La conseqüència principal de tot plegat és contar amb equips de treball motivats i amb treballadors segurs i participatius tant en el procés industrial com en la dinàmica organitzativa. I que puguin visualitzar, per el futur, el retorn del benefici fundacional.

Per el cantó de l'empresa no sols convé que el benefici material –qualitat del producte i guanys- sigui ampli si no també cal que les relacions solidaries i les responsabilitats socials corporatives de les altres empreses implicades facilitin visualitzacions de valor de marca i d'èpica social que permetin reforçar la identitat laboral i fundacional de l'entitat fent nàixer una nova cultura solidaria en la societat del capitalisme impacient.

Aquesta cultura, *feta d'emoció, relació i treball*, te com principal missió donar color de realitat i de conflicte al desplegament del codi ètic de la Fundació. Te que *traduir* la visió vital que els protagonistes de l'aventura, treballadors, patrons i entitats connectades tenen de la costum que es va vivint –amb un marcat accent angles arrelat en el vocable “*custom*”-.

La cultura viva de la fundació és com un relat folk que va escrivint-se amb el pas del temps. *I tendeix a fer mítica que embolcalla la marca.*

La marca Cuina Justa i els seus valors afegits.

Sembla que el desencís davant els guanys del capitalisme impacient rau en que *la mort, la misèria i la ignorància* no sols han canviat de format, no han desaparegut i ara amenacen de manera més punyent. Ara tenen un aparença més líquida, menys formal. Es fa el inversemblant per a que deixin de ser substantius de la vida i es reconverteixin en accidents laterals però l'horror no sols hi és, ha augmentat davant les vivències de fragmentació i aïllament de l'individu postmodern. Les idees sòlides

d'avang, les prohibicions intel·lectuals, donaven certa esperança de futur, cert compromís. Cercaven respostes a les incerteses. Ara la inconsistència i la liquiditat es filtre pel futur. Els individus temen la precarietat i la solitud que arriben des de l'horitzó i cundeix la impressió de no contar amb bons estris per afrontar-les.

Si a la Modernitat la solució era o idealitzar o no pensar, ara sembla que l'emoció de l'espectacle de fer per comprar i consumir dona sensació de moviment, de canvi personal i d'oblit de tot plegat. Però sols són variacions il·lusòries que descontextualitzen l'horror que generen la mort, la misèria i la ignorància. Són figures negatives del patrimoni i de la identitat.

Ara la *biopolítica* dels cossos està en l'esperança que donen les coses en versió tòxic i els moviments com fuga de la realitat grotesca. Es confia en els consums i els moviments per tal de anestesiar les incerteses de la existència. *L'ideal màxim del capitalisme impacient* rau en el ús lliure del propi temps i cos, deslligat de les responsabilitats i dels altres.

La aposta del projecte Cuina Justa contempla la recuperació de tres valors decisius a l'hora de generar identitat laboral, fer acompanyament personal i promoure cohesió i justícia social. *És un relat de compromís institucional a llarg plaç basat en la experiència vital de utilitat i capacitat artesana de les persones.*

En el concert de discursos, Cuina Justa és una aposta decidida per innovar en la argumentació entre ajust laboral de persones fràgils, relacions personals i recursos humans en empreses solidaries.

Sant Boi, Nadal del 2006.